

Tomáš Baťa – soutěžní text č. 2, zdroje obrázků: internet

Tomáš Baťa (1876-1932) už jako dítě pracoval v otcově ševcovské dílně. Ve čtrnácti uměl vyrábět a prodávat boty, ale nikdo neposlouchal jeho rady, a proto utekl z domova ke konkurenční firmě, odkud ho ale záhy vyhodili, protože se moc vyptával. Tomáš pak utekl podruhé a založil si vlastní dílnu, ale brzy zkrachoval. Otec ho vzal zpátky a udělal z něj obchodního zástupce, který cestoval po Čechách a nabízel

vzorky bot. V osmnácti založil se sourozenci a s otcovým svolením vlastní dílnu a zavedl zde nezvyklá pravidla: pevnou pracovní dobu, polední přestávky a týdenní vyplácení mzdy. Za rok měl spoustu dluhů a hrozil mu bankrot, ale nevzdal se. „*Přestal jsem chodit do hospod a měl jsem více času přemýšlet o životě. Počítal jsem, kolik vydělám, když každou volnou chvíli věnuji práci, i té opovrhované.*“ Např. sám nosil 10 km daleko suroviny od půlnocního vlaku jen na zádech, ráno vyráběl, večer odvážel hotové zboží a v noci zase nanovo... V době, kdy měl stále obrovské dluhy, přišel s riskantním nápadem: přestal vyrábět boty z kůže (tak se to dělalo do té doby) a začal je vyrábět z plátna! „Baťovky“ se staly senzací a dokonce se z Rakouska-Uherska vyvážely až do Turecka! Postavil malou továrnu se 40 dělníky a 20 šičkami a v 21 letech poplatil všechny dluhy a na přelomu tisíciletí vydělal 30 000,- zlatých.

Ve 28 letech odjel na rok na zkušenou do USA, Anglie a Německa, ze které se vrací nadšený a plný inspirace. Po návratu staví první „americkou továrnu“, kde jedná s dělníky stylem „já pán – ty pán“, ale oni to považují za slabost a zneužívají toho, dokonce vyhlásí stávkou za ještě lepší podmínky. Baťa s nimi nevyjednává, propustí je a najme nové dělníky. Dal jasně najevo: *Nechceš pracovat, jdi.* Každý rok propustil 7,5% zaměstnanců pro lenost, nedochvilnost, špatnou kvalitu práce, životosprávu či trestní prohřešky. Někteří neochotní přizpůsobit se tempu a kázni raději odcházeli sami. Baťa byl tvrdý, podle některých bezohledný, ale především sám k sobě. Za první světové války vyjednal zakázky pro rakouskou armádu, čímž zachránil nejen podnik, ale i 4000 dělníků, kteří díky tomu nemuseli na frontu. Vznik ČSR je pro podnikání silným otřesem a Baťa přichází s další radikální taktikou. Zlevňuje boty o 50%, dělníkům snižuje mzdy o 40%, ale současně je nechá nakupovat základní věci za 50% ve svých obchodech. Dělníkům řekl: „*Ti, kdo mi věříte, přijďte zítra do práce. Kdo nepřijde, obejdeme se bez něho.*“ Ostatním podnikatelům je trnem v oku, ale má na své straně silné hráče, třeba ministra financí Aloise Rašína, kterému se líbí, že Baťa vyrábí kvalitně a přitom prodává levně. Zboží baťovců jde na odbyt a každý rok přichází s novými nápady.

V roce 1923, ve 47 letech, vstupuje Baťa do politiky. S převahou se stane zlínským starostou. „Řekli jste dnešním hlasování: Pracuj! Budu pracovat. Poctivým pracovníkům všechno, povalečům nic!“ Za další čtyři roky ve volbách získali baťovci 80% hlasů. Ve Zlíně staví nemocnici, chodníky, silnice (v celém okrese) – dosud blátěné, stará se o úklid celého města na vlastní náklady a dodává mu elektřinu podstatně levněji než běžná elektrárna. Koupí pro město zlínský zámek a otevře jeho park i sály veřejnosti. Staví obchodní domy, školní čtvrti, hřiště. Ve Zlíně se za Bati žije lépe než jinde v ČSR. Spotřeba masa je zde dvojnásobná, limonády se vypije 50x více než jinde a naopak chleba (potraviny chudých) se zde sní o polovinu méně. Je zde uzavíráno nejvíce sňatků a je zde vysoká porodnost. Baťa také zakládá vlastní školy práce, kde vychovává učně v duchu hesla: *Dobře pracuj a šťastně žij.*

Baťa se o studenty kompletně stará, ale ti musí povinně šetřit. Na konci studia mají našetřeno 5000 až 17 000 Kčs, dělník ve 24 letech může mít i 100 000 Kčs (nejlevnější Škodovka stála 17 500 Kčs). Baťovi „Mladí muži“ a „Mladé ženy“ ale měli tvrdý režim: od 5:30 do 20:00 práce, výuka, cvičení a jen 2 hodiny volna přes oběd. Zájem o přijetí byl přesto enormní a Baťa zaměstnával nejlepší učitele, trenéry, vychovatele apod. Jeho studenti měli jednotné oblečení a jedinou protekcí bylo, že přednost měly děti ševců, jinak zde protekce neexistovala.

Baťa ve 20. letech expanduje do Anglie, Nizozemí a dalších zemí. Vstupuje do dalších odvětví: textilní, gumárenský, dřevařský, chemický a další průmysl. Ovládá víc jak polovinu čs. vývozu! Vlastní i filmové studio, ve kterém natáčí reklamy a dál zavádí novinky: pracuje se u něj jen osm hodin denně a pět dní v týdnu. Baťa zavádí podpůrný fond pro nemocné, vdovy a sirotky a každé dítě jeho zaměstnanců dostává vkladní knížku s vkladem 1000 Kčs a úrokem 10%, z níž do 24 let nesmí vybírat. Baťa razí krédo, že „každý dělník má možnost stát se milionářem“ a zavádí účast každého dělníka na zisku a ztrátě podniku. Kdo se osvědčí, o toho se postará, i když už nestačí na svou práci – nabídne mu přerazení na lehčí. Baťa chystá projekty až v Indii, Americe, Kanadě, Brazílii či Egyptě. Osobitý výklad má i k ekonomické krizi, která zachvátila roku 1929 svět: „*To, čemu říkáme hospodářská krize, je jiné jméno pro mravní bídu. Potřebujeme mravního stanoviska k lidem, k práci a veřejnému majetku. Nepodporovat bankrotáře, nedělat dluhy, nevyhazovat hodnoty za nic, nevydírat pracující.*“ V roce 1932, v 56 letech se s ním zřítí letadlo. Příčina havárie nebyla nikdy objasněna. V té době zaměstnával 17 000 lidí po celém světě a ročně mu přicházelo 160 000 žádostí o přijetí. Jeho zaměstnanci měli dvojnásobnou mzdu oproti průměru v ČSR a o 20% vyšší než ve Francii.